

Korporativna svijest u ekonomskom životu

Svim trijeznim i nepristranim promatračima biva sve očiglednije, da neutažive duševne i materijalne životne potrebe svom silom teže prema društvenom obliku, u kojem bi pojedinci bili organski i pravedno uklopljeni u društveni i gospodarski život. Sredovječno staleško društveno uređenje posjedovalo je na primjer stabilniji oblik socijalne zamisli nego ijedno društveno uređenje u novom vijeku. Pa stoga i svi dalekovidni ljudi raznih naroda, među njima i Pijo XI. u enciklici »Quadragesimo anno«, upravljaju danas pogled prema onim u nepovrat prošlim društvenim i ekonomskim oblicima, koji projicirani na moderne životne prilike, pokazuju još uvijek neslomljivu i trajnu životnu snagu, ako i ne u njihovim tadanjim vanjskim oblicima, a ono zacijelo u njihovoj socijalno etičkoj temeljnoj zamisli.

Portugal, kao kršćanska korporativna država, pošao je putem tih povijesnih refleksija. Korporativni pokus ostalih totalitarističkih država kreće u potpuno drugom smjeru. Suvremeni totalitarizam je previše sputan zahtjevima integralne centralističke uprave, a da bi u njemu bio moguć slobodan razvoj federalističkog organizacijskog principa. Staleškim totalitarističkim korporacijama na osobit način nedostaje bitni i temeljni elemenat sredovječnih korporacija: vjerski duh, koji bi imao nositi i nijetiti zajednicu. Taj je sastavni dio društvenog života iščeznuo s lica zemlje, a posljedica je bila, da je Evropa od organski izgrađene zajednice postala kaos razasutih i oprečnih individua i težnja.

*

Sredovječni čovjek pripadao je bezuvjetno jednoj manje više samostalnoj zajednici. Zanatlija, umjetnik, vitez, svećenik, seljak, prosjak, svaki je pripadao svom staležu, prema kojemu je imao stalne obveze i povezanost. No taj je stalež sa svoje strane podupirao i podržavao pojedince u duhovnom i u materijalnom smislu. Sredovječni je čovjek — bez obzira na naravne, narodne, rodbinske i obiteljske veze — bio socijalno biće. Radi toga nema u životnoj sredini sredovječnog društvenog uređenja ni traga osamljenim osobama modernog doba, samim sebi prepuštenim individuima, koji prema svojim bližnjim ne osjećaju skoro nikakve odgovornosti niti su s njima uže povezani ikakvim socijalnim i vjerskim vezama.

U toj životnoj sredini nije bilo dosljedno mjesta neovisnim gospodarima, koji bi samovoljno i neovisno mogli povisiti svoju ili bilo čiju produkciju

iznad stvarnih potreba određenog im uskoga kruga. Težnja pojedinaca za sticanjem bila je podvrgnuta stalnim ograničenjima i normama, koje su postavljala bratstva, udruženja, gilde i cehovi. A ti su bili skroz na skroz vjerski orijentirani. Ta su udruženja imala zapriječiti, da se pojedinci ne bi na štetu zajednice previše obogatili, a to su kroz duga stoljeća doista i postizavala. Takvoj gospodarskoj svijesti bilo je potpuno tuđa pomisao, da bi se kakav posjed u novcu, zemlji i drugim stvarima mogao pretvoriti u rentabilni kapital, a još se manje mislilo, da bi iskorištavanje takvog kapitala bila ekonomski neznatna stvar ili pače nužda. Takav čisto bankarski, racionalni stav, koji se ni najmanje ne obazire, da li se sličnim činom možda ne nanosi šteta dobru zajednice, bio bi skroz na skroz protivan duhu sredovječne etike, koju je Crkva teoretski formulirala, a gospodarski život tadašnjih gradova ostvario. S tom etikom ne da se isto tako ni na koji način složiti prekomjerno izdizanje bilo kojeg čisto gospodarskog, dakle pretežno zemaljskog nastojanja. Veliki naučitelj srednjega vijeka Toma Akvinac, uči, da je najsavršenije ono uređenje zemaljskih stvari, koje pojedincu pruža ono, što mu je potrebno za pristojno uzdržavanje. Prekorači li ekonomsko nastojanje mjeru te potrebe, tada ono odvraća čovjeka od većih duhovnih dobara.

To je središte i bit sredovječne gospodarske svijesti. Iako je ona veza, što je na socijalnim i vjerskim temeljima podržavala sredovječno ekonomsko uređenje i imala držati na uzdi neobuzdanu požudu pojedinaca za bogatstvom i vlašću, vremenom popustila, oslabila i ukočila se, ona je ipak postojala, dugo se vremena osjećala i obuzdavala pohlepu pojedinaca također u doba očitog propadanja cehova i u vrijeme t. zv. »cehovskih zloupotreba«.

★

Prodiranje obnovljenog individualističko-racionalističkog gledanja na svijet stare antike, koje je za vrijeme renesanse počelo prodirati u duševnu i duhovnu atmosferu sredovječne Evrope i koje je za vrijeme renesanse osvojilo znanstvene i umjetničke krugove, izmijenilo je među ostalim i temeljne uvjete društvenog i gospodarskog života. Organska građevina sredovječnog života počinje se rasklimavati. Propadanje lenskih državica i razvoj modernog državnog sistema, napuštanje naravnog gospodarstva i jačanje novčanog, odlučna važnost, koju si u ekonomskom životu pomalo osvaja trgovina, ogromno proširenje trga, što ga dobivaju evropski produkti, svjetski promet i tehnika, uzdignuće bogatog građanstva i divovski porast gradova, koje su dotada držali patriciji, ishla pljivanje duha vjere ne samo među klerom, nego — što je od isto tako velike zamašnosti — i među širim masama vjernika, iz kojih se rekrutira svećenstvo: svi ti faktori razvoja potkopaše i razoriše

korporativnu, socijalno-vjerski prožetu ekonomsku svijest, istrgoše iz ograda socijalnih institucija Evropljane, što grozničavo traže i otkrivaju nove poljane intelektualne i političke vlasti, i stavljaju ih u osamljenost, gdje je sve više i više svaki prepušten samom sebi. A apsolutistička država novoga vijeka, koja si je prisvojila svu vlast, pospješila je taj proces propadanja svojim bezobzirnim centralističkim nastojanjima.

Evropljani međutim nisu bili duševno dorasli svim tim utjecajima, što su skupa s proširenjem svjetskog i osobnog obzorja razarali zajednicu. Njima nije uspelo da obnove i ispune novom životnom snagom potresenu organizacijsku formu socijalno-vjerski fundiranih korporacija, koja se pomalo rasklimala i na koncu raspala, te tako uistinu preporode taj bitni element sredovječnog društva. I u tom sastoji tragedija novovjekove Evrope te grijeh i prokletstvo one velike dvogube pojave, koju nam je ponešto površna terminologija predala pod etiketom »renesanse«. Renesansa je bila uistinu preporod, ali, u najmanju ruku u gospodarskoj praksi, bila je ona preporod poganskog principa borbe svijetu protiv svih. Renesansa je postala majkom kapitalizma. Pravi smisao te potpunoma individualističke ekonomske svijesti jest: osvajati, sticati, a to je imanentna težnja na kamate uložene svote novaca, koja raste u nedoglednost. Nije tu više po srijedi obična prastara pohlepa za novcem i zlatom, koja se vuče kroz sva vremena i stoljeća i koja traži svoje zadovoljenje izvan kruga normalnog gospodarskog nastojanja. Predstavnici tog načina sticanja bili su ljudi, koji su tražili zakopano blago i pravili fantastične planove, alkimisti, vitezovi-razbojnici, lihvari. U toj novovjekovnoj težnji za obogaćivanjem prodro je duh pohlepe neposredno u korporativni gospodarski život, u sferu dobara, koja su potrebna za život i koja su radi socijalno-religioznih ustanova i tradicija dotada bila sveta i nepovrediva. Središte sveg ekonomskog nastojanja postao je na taj način nečovjek sa svojim naravnim životnim potrebama i mogućim sticanjem u ovisnosti o zajednici, nego jedna apstraktna stvar: kapital.

To je eto strahoviti paradoks, nakazno naličje renesansinog ideala »individualnosti«. Taj »individuuum« postizava svoj cilj: neograničenu slobodu samo time, da si pred oči stavlja neki apstraktni cilj. Konkretnu stvarnost naravnog organskog života, koja se površnom pogledu neiskusnog promatrača varavo prikazuje kao bitni kriterij renesansnog osjećaja, smatra renesansa upravo nepodnosivom skućenošću.

Korporativni organizam bratstava, udruženja i cehova srednjega vijeka, koji je čvrsto počivao na religioznim temeljima i prožimao cijelu životnu sredinu te je u pravom smislu riječi oživljavao, bio je nerazoriva, apsolutna stvarnost. A individualističko-kapitalistički ekonomski duh novoga vijeka jest paradoksn rezultat jednog skoka u praznu apstraktnost.

★

smislu »vjerni svom zvanju«, spretni u poslu i — što on dakako ne veli izričito — sposobni za konkurenciju.

★

To sistematsko racionaliziranje, što se s jedne strane tako jasno očituje u strogo ascetskom svladavanju i vojničkoj disciplini puritanizma, koja će biti uzor modernoj vojsci, a s druge strane zadire u filozofiju, isključuje posve naravno već unaprijed iz ljestvice vrijednosti sve slučajne elemente, koji se ne mogu unaprijed predvidjeti, pa dosljedno i iracionalnu krepost siromaštva kao i čedan gospodarski život. Merkantilizam i puritanizam slažu se potpuno u nazoru, da siromaštvo ne samo ponizuje čovjeka, nego da je pače sramotno obilježje, i da ga se ne da drukčije svladati, osim da se pod svaku cijenu stvori mogućnost rada za nezaposlene radnike pa bilo to i prisilnim načinom u »kućama rada« ili u zatvoru, što je u ono vrijeme bilo isto. Jer zatvor od svog početka nije ni zamišljen kao kakva kaznena ustanova. Uveli su ga zapravo istom iza procvata evropskog industrijalizma, dakle nekako tamo sredinom 16. vijeka. Osnivanje zatvora bilo je posljedica velike nestašice radnih sila u industriji. Nekoć su vlasti običavale jednostavno protjerati iz grada sve osobe, koje nisu imale osiguran opstanak. No kad se radi sve jače industrije počelo sve više osjećati ekonomsko značenje pomanjkanja disgregirane mase, koja bi bila voljna prihvatiti se posla, porodila se misao, da se toj nestašici radnika doskoči time, da vlasti prisile deklasiranu masu na posao. I tako se pokušalo spojiti specifičnu svrhu industrijalizacije sa svrhom kazne. Tu dvostruku zadaću zatvora označuje već i samo njegovo prvotno ime »kaznionica i radionica«.

Takve javne »kuće rada« nastale doista ponajprije tamo, gdje se radi trgovačko-političkih težnja merkantilizma osjećala sve veća nestašica slobodnih radnih sila i potreba, da se sistematski izgradi domaći industrijski proletarijat. Engleska, kao klasična zemlja novovjekog industrijalnog kapitalizma krenula je naravno prva tim putem. Već 1575. — dakle za vrijeme »zlatnog doba Elizabete« — dana je sucima vlast, da osnuju kuće rada. Francuska i Holandija, trgovačko-politički takmaci Engleske, povedoše se za njezinim primjerom i time dadoše poticaj za osnivanje »tamnica« i »kuća rada« i u Njemačkoj, navlastito u pomorskim središtima, u Hamburgu i Lübecku. U Šleziji, u najbogatijoj carskoj industrijalnoj pokrajini položen je 1668. također kamen temeljac (u Breslau) prve »tamnice i kuće rada« u Austriji — Šlezija je u ono doba pripadala Austriji. A pri osnivanju »tamnice i kuće rada« u Beču 1671. iznosi njezin pokretač i osnivač, zapadni Nijemac Dr. J. J. Becher zanimljiv argumenat: Država ima dužnost, veli on, da za svoju korist uposli sve moguće ljudske sile i pomoću osnivanja sličnih ustanova moći će se korisno uposliti i trenirati za političke pothvate države ne samo kažnjenici, nego i ostale osobe bez opstanka i posla: potpuni siromasi, prosjaci, potepusi.

Na taj eto način puni demografska politika merkantilističkih država manufakturne tvornice.

Ti postupci sa državne i industrijalno-kapitalističke strane dali su snažan poriv za daljnju dezorganizaciju zanatlijske klase i za raspadanje cehova. Jer novi individualističko-ekonomski oblik radničkih organizacija u manufakturnim tvornicama značio je posve naravno prezir cehovskih normi u produkciji, a na socijalnom polju izgubio je po njemu cehovski radnički tip i zadnje svoje dostojanstvo.

U tom primitivnom praobluku evropskog industrijalizma, što ga predstavljaju manufakturna poduzeća 16., 17., a velikim dijelom i 18. stoljeća, razvija se sjeme modernog industrijalnog proletarijata. Kroz stoljeća bio je radnik u svojoj osamljenosti prema privatnim industrijalnim poduzetnicima bez ikakve zaštite. Radi toga traži on u tvornicama devetnaestog stoljeća, u kojima se mašinska tehnika i radna mogućnost neobično razvila, neku naknadu za izgubljenu cehovsku povezanost i nalazi je u modernim radničkim udruženjima, u sindikatima. Bilo praktično značenje sindikata ne znam kako, oni nisu u strogo socijalno-biološkom smislu ništa drugo do li surogat, kao što i moderni industrijalni kapitalizam uza sve svoje divovsko naprezanje i nadimanje, ako ga se promatra sa šireg vremenskog i sociološkog stanovišta, ne predstavlja ništa drugo do li prolaznu pojavu.

Modernoj ekonomiji ne dostaju ograde »iracionalno«, nadzemaljski fundiranog životnog uređenja. I te ograde ne može nadomjestiti ni jedan racionalni, isključivo proračunani, čisto umni organizacijski princip. To vrijedi i za moderni kapitalizam poduzetnika, koji sa čisto organizacijsko-ekonomskog stanovišta poprima oblike, koji zapanjuju. A još više vrijedi to za socijalna i socijalno-ekonomska nastojanja oko reorganizacije radništva, ukoliko se ti isključivo temelje na racionalno materijalističkim porivima. Radi toga nedostatka ne dolazi ni racionalni socijalizam u nijednom od svojih različitih oblika (socijaldemokracija, komunizam, nacionalsocijalizam) do stvaralačkog izražaja. On se na koncu gubi u praznini racionalnog konstruktivizma, koji je bez volje i snage, da nešto organski kristalizira, koji je u svojim učincima kadar da postigne jedino to, da u pojedincu stabilizira izrođeni karakter masâ i stvarno u njemu dotuče prave socijalne nagone.

Preteče modernog socijalizma, utopistički socijaliste koncem 18. i početkom 19. stoljeća ne mogu zaniijekati svoje usko srodstvo s nacionalnom ekonomijom merkantilizma, jer su očevidno djeca dijelom deistički dijelom ateistički usmjerene »prosvjetiteljske« filozofije u Engleskoj i u doba francuske revolucije. Od nje su oni potpuno poprimili pojam siromaštva i rada. Ta nutarnja srodnost ide tako daleko, da socijalist Charles Fourier pro-

klamira kao bitni zahtjev, da istina dođe do pobjede: ljubav prema bogatstvu; Henry de Saint-Simon, jedan od pradjedova modernog socijalizma, traži u svom »Novom kršćanstvu«, da industrijalci, a osobito bankiri kao zastupnici centralnog instituta moderne ekonomije preuzmu vodstvo svjetske uprave. Socijalna nauka Saint-Simona temelji se uostalom na principu: što koristi pojedincu, koristi i vrsti; najveća sreća za čovjeka postoji u tome, da nastoji, kako da si poboljša sudbinu.

Evropski je socijalizam dakle već od svog poroda okužen mamonizmom i individualističkim kapitalizmom.

Od jedinog pravog shvaćanja socijalnog života udaljili su se još više kasniji socijalni sistemi, što stoje pod utjecajem Saint-Simonovim: Comteov pozitivizam, Proudhonova ekonomska filozofija povijesti i marksizam. Pa i historijski materijalizam, koji cio društveni opstanak u biti svodi na utjecaj ekonomske produkcije, zamjenjuje u svom povijesnom shvaćanju društva, slično kao i Saint-Simon, izgrađeni organizam autonomnih religiozno-socijalnih korporacija sa konstruktivnom idejom centralistički vodene produkcije, koja se uza sve svoje kolektivističko naličje na koncu konca temelji na iznakaženom pojmu rada, koji datira još tamo iz samih početaka individualističko-kapitalističke ekonomske ere.

Međutim je produkcija u krilu socijalno-vjerski fundiranih korporacija nešto posve drugo nego ono nesređeno sumiranje individualnih produkcija, što nemaju nikakve veze među sobom, a na kojima je izgrađena moderna industrijska ekonomija. Tko tu ne zna diferencirati, dolazi neizbježno do konstruiranih nakaza, kakva je i ona t. zv. »masovna« diktatura, koja sastoji zapravo u tome, da par autokratskih doktrinaraca upravlja bezbojnom masom, kojoj su oteli njezino naravno pravo udruživanja; ili prisilna, militaristički sapeta organizacija Trećega Reicha, koja načelno nije ništa drugo do li jedna nacionalistički omaljana kopija apsolutističkog merkantilizma.

★

Novovjeka je Evropa u svom traženju socijalnog i ekonomskog uređenja, koje bi zadovoljilo sve staleže, prošla kroz svakojake pokuse. I mi danas stojimo pred razvalinama te četiristogodišnje periode eksperimentiranja. Sve veće raspadanje parlamentarizma i sistema stranaka (uključivši i sistem jedne stranke), očevidna nedoraslost organizacijskih oblika, na kojima je izgrađen naš socijalni i ekonomski život: sve su to jasni znakovi da se približujemo kraju tog razdoblja. Tko god objektivno i slobodno od svih utjecaja modernih stranaka promatra povijest, mora se uvjeriti, da se posve izjalovio pokust, koji je staleške organizacije, kakve se nalaze na početku evropske socijalne i ekonomske povijesti i koje su od naravi dane, htio zamijeniti individualističko-ekonomskim organizacijskim oblicima. U dizanju

i padanju ekonomskih formi kroz stoljeća pokazalo se vrijednim jedino staleški i bratski zasnovano ekonomsko uređenje i ono je pokazalo, da ono i u današnje individualistički-kapitalističko vrijeme posjeduje svu svoju životnu snagu. Razlog je tomu taj, što je čovjek, a navlastito radnik, živo biće, koje već po naravi naginje prema udruženju u obliku socijalnih organizacija, a ne prema osamljenju ili prema bezbojnoj kolektivističkoj masi, u kojoj pojedinac iščezava bez traga.

Ta novovjeka fikcija istrgnutog čovjeka iz korporativne životne zajednice jest također i zadnji razlog, da su moderni ljudi potpuno izgubili vlastitu osobnost. U krilu staleške korporacije mogla se osobnost pojedinca razviti u svoj svojoj veličini i slobodi, dok moderni gospodarski individualizam nije ništa drugo nego grob osobnosti. Posve je naravno da tom općenitom zakonu nije u istoj mjeri stvaralački genij, kaošto obični prosječni čovjek, ali taj je privilegirani položaj dovoljno skupo plaćen tragikom njegove osamljenosti. Zadnja svrha današnjeg ekonomskog nastojanja jest, prema definiciji veleindustrijalnih novina »Deutsche Bergwerkzeitung«: »poduzeće za čisto privatno obogaćivanje, koje se vodi isključivo radi sticanja«.

U toj definiciji nema mjesta za osobne vrijednosti bilo poduzetnika bilo radnika: za poduzetnikove ne, jer u tako formuliranim pretpostavkama nema već unaprijed bitnog elementa svake kulture osobnosti: kvalitet i svijest da je čovjek članom organski razvijenog i uređenog društva. A još se manje mogu razviti osobne vrijednosti radnika, koji i bez obzira na gornji razlog postaje u modernoj tvornici, koja ga iskorišćuje kao puko sredstvo sticanja, biva neizbježno degradiran na dio produkcione mašinerije.

Zabluda svih predstavnika integralno individualističke kao i pseudo-kolektivističke ekonomije nalazi se u krivom mišljenju, da korporativno organizirani društveni oblici nemaju nikakve sposobnosti za kulturu osobnosti. A u stvari je protivno istina. Jedino u okviru staleške organizacije može osobnost da razvije do vrhunca sve svoje sposobnosti i manjak tog okvira, što zaštićuje pojedinca, jest nenadomjestivi organski defekt, jest prva kobna faza u socijalno-biološkom propadanju pojedinaca i mase.

Novi vijek je počeo graditi na nijekanju ne samo činjenice već i same pomisli, da bi čovjek bio socijalni fenomen. A sada, iza dugog uzaludnog lutanja, vraća se natrag na socijalno ekonomsku teoriju i praksu srednjega vijeka. Dosadašnji razvoj novovjeke ekonomije dovodi nužno do prastare, a ipak za najveću većinu današnjih ljudi nove spoznaje, da je individualistička ekonomija, bila ona maskirana trgovačko-liberalno ili marksistički ili fašistički, velika utopija i da jedino socijalno religiozni organizacijski princip staleža jamči za skladno uređenje i nesmetano djelovanje ljudskog društva, u kojem stoji svaki na svom mjestu, vrši svoje dužnosti i posjeduje svoja prava. U takovu društvu isplati se onda raditi za užu i za širu zajednicu.

Dr. M. Antun Adler.

Seljačka mladost Francuske obraća svoje lice Kristu

Koncem srpnja godine 1937. manifestirao je francuski JOC¹ u ime francuskog radništva svoj povratak k Bogu. Seljaci su pošli za njima. Na kongres u Paris 21.—23. IV. 1939. došlo je katoličko seljaštvo čitave Francuske »pour rendre hommage au Christ — da se pokloni Kristu.«

Posebni vlakovi iz svih krajeva Francuske jurili su prema centru francuskog života. Gužva naroda vladala je u autobusima i u podzemnoj željeznici. Premda 25.000 posjetnika za Pariz nije ništa, ipak se to na momente osjećalo.

Kongres je bio održan na velikom pariškom stadionu »Vélodrome d'Hiver«. Prisustvovalo mu je 6 kardinala i oko 30 biskupa. Otvorio ga je Pierre Lambert predsjednik seljačke organizacije u petak 21. IV. u 9 ½ sati navečer.

Veličanstven je bio pogled na tribine, koje se dižu do 30 m visine, sve pune muške omladine. Oduševljenje, koje je proizlazilo iz 20.000 grla, povlačilo je svakog čovjeka za sobom.

U subotu u 8 s. ujutro bila je zajednička sv. Misa u St. Sulpice-u u jednoj od najstarijih i najpopularnijih crkava Pariza. Krasan prizor. 7.000 mladih, priprostih seljaka kliče Kristu; svi do jednog idu na sv. pričest.

U 10 s. prije podne redali su se na velodromskom stadionu govornici, sve jednostavni i priprosti seljaci. Tema je bila: »Le jeune rural face à la vie. — Pogled mlada seljaka na život.« Trebalo je čuti kakav veliki idealizam buktu u mladoj seljačkoj duši, kakovu lijepu budućnost snuje priprosti seljak.

Bdijenje u 9 s. navečer u pariškoj katedrali Notre-Dame bilo je i veličanstveno i dirljivo. Već u 8 ½ s. bila je crkva dupkom puna. Oko glavnog oltara u moru svijetla vijale su se zastave (oko 500) katoličke seljačke Francuske, a iz grla oduševljene omladine dizala se velikodušna posveta sebe, svoga života i rada Kristu.

Kruna čitavog kongresa bila je nedjelja, kada se je iza nepregledne povorke zastava uz urnebesno klicanje mase od 25.000 na velodromskom stadionu pokazao jedan seljak noseći ogroman križ od slame i klasja, a za njim drugi držeći u ruci krasnu pokaznicu oko 1 m. visoku načinjenu iz slame a ukrašenu klasjem i različitim cvijećem. Za ovima opet seljaci noseći ogromnu katedralu,

¹ Jeunesse ouvrière chrétienne, Kršćanska radnička mladost

koja je počivala na žitu, povrću i voću, na plodovima seljačkog rada; simbolički izraženo ono, što je kardinal Verdier rekao u svome nagovoru: »katedrala francuska je francusko seljaštvo posvećeno i pokršćanjeno.«

Kongres je završen krasnim zbornim govorom u 5 sati poslije podne.

Prije 10 godina se započelo, a danas se već sastaje na veličanstven kongres čitava Francuska od Bretanje do Lorene, od Normandije do Gaskonje. Francuska svih narječja i zemalja. A što vodi ovu masu k srcu njihova života? Što su oni zapravo htjeli? »Hoćemo da nas se čuje, da nas se shvati, da nam se pomogne,« rekao je predsjednik u svom uvodnom govoru. Htjeli su da pokažu francuskoj javnosti stanje francuskog seljaka i onda su htjeli da dokažu, kakovo oni žele novo francusko seljaštvo.

Stanje francuskog seljaka zorno je prikazano Kristu u noćnom bdjenju u pariškoj katedrali: »Eto nas Gospodine, svih Tvojih Jacista,² došli smo sa svih strana... skupili smo se u ovoj katedrali, koju su naši djedovi sagradili...« Došli smo da ti se potužimo: ... Koliko je bilo sela nekoć punih života, a danas su skoro pusta; Nekoć su bila puna djece a danas broje samo još nekoliko staraca...« Seljak ostavlja selo i ide u grad; sela su u raspadanju... ognjišta pusta, kolijevke prazne... čitavo seljaštvo stenje pod teretom...« Mali dohodci... posao često puta pretežak... nema 40 satnog rada...« Žena uz kućni posao, mora da radi još i na polju,« te ne može da se posveti odgoju djece... »Koliko sela bez svećenika? crkve su zapuštene i prazne... crkve, u kojima Ti više ne boraviš...« Mi vidimo, da tako dalje ne ide, »a Francusko kršćanstvo, seljaštvo hoće i mora dalje da živi...« Zato treba drukčije početi, treba rekonstruirati, »transformer la France« veli kard. Suhard. »Mi hoćemo revoluciju s Kristom i za Krista« naglašuje kardinal Gerlier u svome nagovoru. Hoćemo »kuće udobne... gdje će se tijelo moći odmoriti; a duh razviti... gdje će djeca rasti u veselju i uzajamnom poštivanju...«, hoćemo da seljak može na selu živjeti život sretniji, čovječanskiji, kršćanskiji... hoćemo, da svijet cijeni napor seljaka... da se ne mrzi, nego časti posao seljaka, koji je jedan od najtežih ali ujedno i najnužnijih. Hoćemo da naš život i rad bude ugodan i veseo, da on bude Bogu posvećen.«

Do kulminacije je došlo, kad su se u nedjelju kod prikazanja po prvi puta molile seljačke litanije, kada su hiljade i hiljade seljaka prikazivale Bogu svoju okolicu i sebe:

»Mirisni dašak naših polja	mi Ti ga prikazujemo
»Pjevajuće talasanje našeg žita	'' '' '' '' '' '' '' '' '' ''
»Blagoslovljenu kalvariju naših puteva	mi Ti je prikazujemo
»Naše tvrde ruke	mi Ti ih prikazujemo
»Naš rad natopljen znojem	mi Ti ga prikazujemo

² JAC, Jeunesse agricole chrétienne, Kršćanska seljačka mladost.

»Umor naših tjelesa	mi Ti ga prikazujemo
»Naše muke i napore	mi Ti ih prikazujemo
»Našu slobodu i naše dužnosti	" " " "
»Naše omražene nespretno seljačke kretnje	" " " "
»Naše brige i naše nade«	" " " "

Poslije podne u zbornom govoru, pošto je prikazan čitav proces od sijanja do gotova kruha, njih 500 pruža gotov kruh svijetu. »Voici le pain qui va nourrir les hommes nos frères — Evo kruha, koji će služiti za hranu ljudima, našoj braći.«

»Dodite svi, koji ste gladni... evo vam kruha..., jedite naš kruh..., za Vas smo ga mi pripravili... za vas radnici, za vas đaci, poslodavci, suci... za Vas da odgovorimo na Vaše potrebe, na Vašu molitvu: »Kruh naš svagdanji daj nam danas.« Mi smo vam pripravili ovaj kruh — avec amour, s ljubavlju.

Kongres je izvan očekivanja uspio. On je bio afirmacija francuske seljačke omladine, da hoće živjeti novim pravim kršćanskim životom.

Što je osobito upalo u oči jest to, da je čitava akcija dolazila od laika; to su zaista njihove težnje, njihove želje, one su dolazile od njih, a ucijepili su im ih agilni i revni duhovnici, naročito inspirator kongresa i osnivač cijelog seljačkog kat. gibanja, isusovac o. de. Foreaux.

Francuska katolička akcija je za 10 godina svoga rada učinila jedno zaista gigantsko djelo na selu i u gradu. Ona je izvukla Francusku iz propasti, u koju je sve više srljala; iz komunizma, koji je još prije nekoliko godina izgledao neizbježiv. Ona sada izgrađuje novu domovinu — la cité nouvelle i — novu katedralu.

Paris

Antun Schenk D. I.